

TWEE 75-JARIGEN

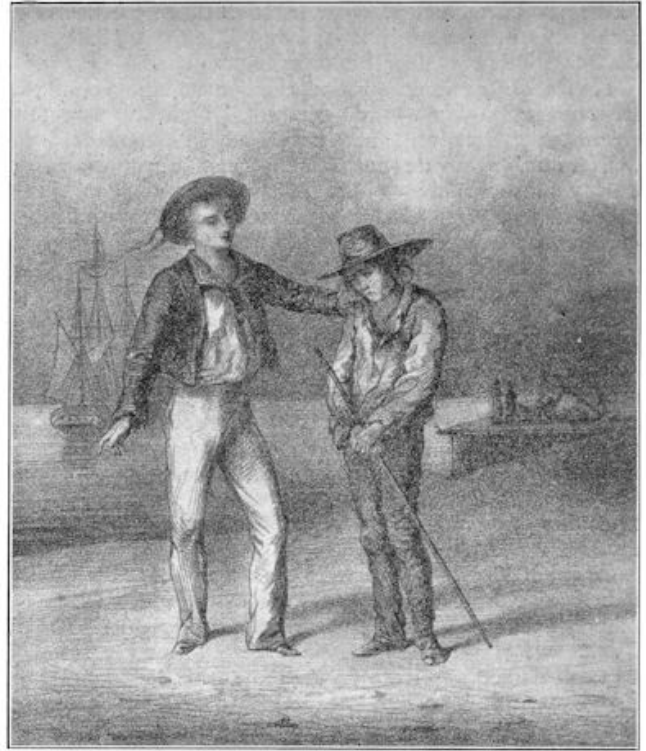
„HOENDERLOO” EN „NED. METTRAY”

OP DEN DAG VOOR HAAR HUWELIJK, dus op 6 Februari 1901, heeft onze Koningin haar handteekening gezet onder de wet betreffende de ouderlijke macht en voogdij, de eerste der Kinderwetten, die meer dan menige wet, een zegen voor het land zijn geworden. Het was niet alleen de doorwerking van den geest der „eeuw van het kind”, die zich daarin openbaarde. Onze 75-jarige jubilarissen zouden ons terstond erop wijzen dat, lang voor die geest tot invloed kwam, zij zich reeds ontfermde over de verwaarloosde jeugd. In 1845 reisde de Zutphensche koopman Suringar door Frankrijk en hij vond er Mettray, waarvan Ned. Mettray een navolging is geworden; op den 21^{en} Juni 1851 werd de eerste steen gelegd op grond van het buiten Rijsselt bij Zutphen, en thans is daar „het witte dorp”, om te getuigen van gezegenden arbeid, voor de maatschappelijke toekomst van een 2400 jongens, die daar in den loop der jaren zijn groot gebracht.

Eenzoo is het met Hoenderloo gegaan. In 1846 ontving Ds. O. G. Heldring te Hoenderloo een verzoek, om een verwaarloosd meisje op te nemen en onder zijn toezicht uit te besteden. Hij deed dit en al spoedig kwamen meer verzoeken in. Niet alle kinderen bleken geschikt, om terstond in een gezin geplaatst te worden en derhalve vond Ds. Heldring meester Gangel bereid, om zijn woning voor voorloopige verzorging open te stellen. Het „doorgangshuis” van Hoenderloo was er in kiem! In 1848 waren er al 30, in 1849 46 kinderen. En in 1851 werd officieel het Doorgangshuis opgericht (door Mr. J. Messchert van Vollenhoven, den lateren burgemeester van Amsterdam), dat regelmatig is uitgebreid, na 1900 ook ingrijpend veranderd en de stichting „Hoenderloo” geworden is, die duizenden jongens uit een donkere jeugd heeft gebracht naar een zonnige toekomst.

De herdenking der jubilea van Hoenderloo en Mettray, waarvan onze lezers in hun dagblad gelezen hebben, heeft weer eens veler aandacht gericht op het zoozeer in omvang en betekenis toegenomen jeugdwerk, dat deel uitmaakt van de in onze dagen alzijdig uitgroeiende jeugdzorg, een teeken des tijds, dat werkelijk niet alleen verblijvend is, maar ook een scherp en beschamend licht werpt op den stand van het gezinsleven, welks tekorten door dat jeugdwerk moeten aangevuld worden. Er is iets beklemmends in de gedachte, neen, in de werkelijkheid, dat duizenden ouders, meegezogen in den stroom der geestelijke verarming of verwildering, of ook omlaaggetrokken in de zuiging van den materielen en moreelen bestaansstrijd, het recht op hun kind door wettelijk ingrijpen kunnen verliezen. Maar het is ook een heerlijke vertroosting, dat dan weer zooals Dr. de Visser het zoo treffend gezegd heeft bij de herdenking op Hoenderloo: „de zachte adem der liefde gaat over de strengheid van het recht,” en de kinderen, uit zulke gezinnen afkomstig, worden opgenomen en opgevoed onder omstandigheden, die wel niet en nooit het ouderlijk huis vergoeden, maar hun de kans op een plekje in de zon van het maatschappelijk leven teruggeven.

De kans! Meer kan een Mettray en een Hoenderloo niet. Als onwil of ingeboren afwijkingen van misdadigen aard niet te overwinnen zijn, is het geval „mislukt.” Maar is het nu niet verheugend te weten, dat

„Lieg niet! Verhaal mij uw levensloop. Ik help u.”
Een matroos in dienst van het reddingswerk.

volgens betrouwbare becijferingen..... 96% der in *particuliere* gestichten opgevoede jongens maatschappelijk slagen, al staat daartegenover, dat de Rijks-opvoedingsgestichten het hierin slechts tot 50% brengen. De directeur van Hoenderloo, de heer Van Iemhoff, die den bekenden directeur Van Wijhe in 1921 is opgevolgd, zei aan een persman: „Als de jongens uit de Rijksopvoedingsgestichten hierheen verhuizen, dan komt het mij voor, dat zij wel gepantserd zijn, dat er wel een laagje over hen heen gekomen is, maar over 't algemeen schijnt hun innerlijk gebleven te zijn.”

Op dat innerlijk nu richt zich Hoenderloo bovenal. Ook op Ned. Mettray wordt een godsdienstige opvoeding de juiste geacht — elken Zondag spreekt er een predikant en elken morgen opent de directeur, de heer Veelbehr of zijn adjunct den dag met een toespraak. Op Hoenderloo richt men zich echter meer doelbewust op het zieleleven van de jongens als de bron der verbetering. Daarmee is ten volle gerechtvaardigd, wat Heldring en zijn kring van „Christelijke vrienden” in 1845 hebben beoogd en wat hijzelf in 1858 bij de inwijding der dorpskerk van Hoenderloo samenvatte in den toen gekozen tekst: „Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid, en alle andere dingen zullen u toegeworpen worden.”

Dat was en bleef de grondslag. Maar: Heldring zorgde ook voor water en voor onderwijs, want de Veluwsche grond was dor en de geestelijke grond was ook dor. En toen de Heldringput in Hoenderloo zijn eerste 500 emmers water had gegeven, wachtte hij nauwelijks met het bouwen van een schoollokaal, waarin een arme jongeling den kinderen lezen, schrijven en rekenen ging leeren. — Twaalf jaren later telde Hoenderloo 320 bewoners, waren drie putten geslagen en begon zich een oase van steenen huizen en groenende

akkers te ontwikkelen, waar in 1813 de eerste bewoner zich een plaggenhut had gebouwd, en tot 1850 zand en heide de levensfeer bepaald hadden.

Het stichtingsdorp Hoenderloo, met zijn ruime en frissche gebouwen — „de Heibult,” waar de directeur woont, de boerderij, het paviljoen „Nijegaarde,” de „Eikenhof” voor de ambachtsjongens, de moestuin en de gymnastiekzaal — dat alles getuigt nu van den rijken zegen, door God beschikt op een eenvoudig begin, een planting des geloofs, die vele vruchten gedragen heeft en nog dragen moge. Van de sedert 1900 naar Hoenderloo gezonden 1350 jongens zijn er 86% „terechtgekomen” en velen van die hebben ook een onvergankelijk deel in hun leven meegenomen. Velen echter — een persoonlijk onderzoek wees het uit — hebben hun religie in praktijk des levens losgelaten, maar hierbij mag niet worden vergeten, dat veel „Regeeringskinderen” (wat een woord!) op Hoenderloo komen, in wie door hun opvoeding geen spoor van religie is bijgebracht. Des te schooner de gevallen, waarin zij nochtans de kruisvlag op hun levensscheepke hebben geheschen, als het zee kiest.

Met het zoeven genoemde woord „ambachtsjongens” heb ik al aangegeven, dat Hoenderloo niet alleen de school, maar ook het leven in zijn opvoeding omvat. „Wat wil je worden?” is de vraag, die elken jongen van den na-schoolplichtigen leeftijd wordt voorgehouden. En dan vindt hij voor alle ambachten zijn leeraren en zijn werkplaats gereed. Zoo vond ik den knaap, die door het zetten van een valsche handteekening een aangeteekenden brief had bemachtigd en als „Regeeringskind” naar Hoenderloo was gezonden, terug als zettersmaat, wat weer goed aansloot bij de verloren betrekking, dagblad-renbode, en hem gemaakt heeft tot een goed vakman. Dat was nog in den tijd van Directeur Van

Wijhe, een man van merkwaardige, sterk-persoonlijke eigenschappen, die zóó met zijn jongens omging, dat ik — het was op een fietstocht over de Veluwe, dat ik even op Hoenderloo was afgestapt — dat ik mij afvroeg: staat of valt zoo'n stichting niet met zulk een man? De uitkomst heeft mijn twijfel weggenomen: na het voortreffelijk, 20-jarig beheer van den heer Van Wijhe, is de heer Van Iemhoff gekomen en ook hem is het gegeven, de stichting te doen groeien, zoowel in resultaten als in de liefde van haar vele vrienden.

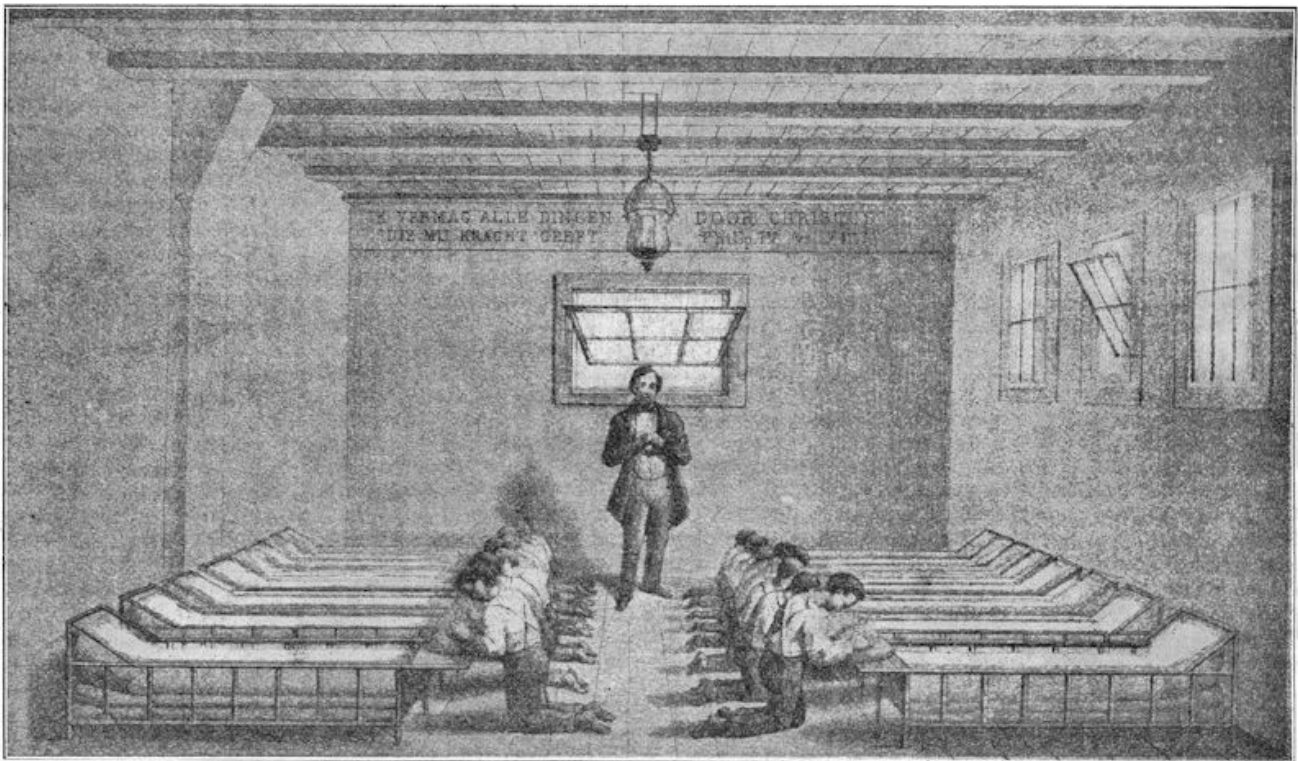
Dat is wel gebleken bij het 75-jarig jubileum, toen de Jubileum-Commissie een feestgave van f 41.000 afdroeg; dat blijkt ook telkens bij het inkomen van legaten en giften, waarvan Hoenderloo een ongemeen groot aantal ontvangt. Ook Ned. Mettray weet daarvan mee te spreken. In 1913 kwam daar een Amerikaansch millionair, het was een in 1860 naar Amerika gevaren lichtmatroos, die op Mettray was geweest. Nu kwam hij even „restitueeren,” wat hij Mettray gekost had, overhandigde een cheque voor nieuwe gebouwen en legateerde in 1918 nog even 50.000 dollar. Ook deze stichting is in den loop der jaren gemoderniseerd en uitgebreid, en heeft vele jongens op de rails gezet, waarvan ouderlijke onmacht of erger ze hadden doen derailleeren.

Zoo streeft elk der twee stichtingen, meer of minder doelbewust naar de toepassing van het groote voorbeeld van den Goeden Herder: het verlorene zoeken, het weggedrevene terugbrengen, het gebrokene verbinden.

Zegene God allen, die dat werk verrichten en het steunen.

V. D. M.

*Een eerbaer kint is aen te jagen
Door eersucht, niet door harde slagen.*

Slaapzaal in de familiewoning van Ned. Mettray in de beginjaren der Stichting.